

1. Klimzo B. N. Remeslo tehničeskogo perevodchika. Ob anglijskom yazyke, perevode i perevodchikakh nauchno–tehničeskoi literatury / B. N. Klimzo. – M.: «R. Valent», 2003. – 288 s.

2. Olijnik A.D. Anglo–rosijs'ko–ukrains'kij glosarij terminiv agrarnoi ekologii ta ekobiotekhnologii / A. D. Olijnik, L. L. Ritikova. – K. : Vidavnichij tsentr NAU, 2008. – 960 s.

3. Urbanova V. Vos'miyazychnyj sel'skokhozyajstvennyj slovar' / V. Urbanova. – 1980. – T.1. – 1045 s. – T.2. – 675 s.

8. Shakhovskij V. I. Emotivnaya semantika slova kak kommunikativnaya sushhnost'. Kommunikativnye aspekty znacheniya / V. I. Shakhovskij. – Volgograd, 1990. – 29-39 s.

Рассмотрены вопросы перевода и редактирования научно-технической литературы, в частности, текстов по тематике лесного и садово-паркового хозяйства. Определены особенности редактирования отраслевых текстов на примере текстов аграрной тематики. Установлено, что процесс редактирования заключается в последовательности этапов проверки информации с целью усовершенствования или исправления ее структуры, содержания, соответствия, завершенности, логической последовательности.

Редактирование, редактор, исходный текст, целевой текст, этапы редактирования текста.

The issues of translation and editing of scientific literature, including texts on the subject of Forestry and Landscape Architecture are analysed. The features of editing texts as sample texts on agricultural topics are described. Established that the editing process is to verify the information sequence of stages in order to improve or correct its structure, content, relevance, completeness, logical consistency. Editing agricultural texts and articles, including the forestry and landscape architecture texts refers to the sphere of technical translation. However, the problem faced by an editor, requires him not only to perfect and precise the language and grammar, impeccable sense of style, but also awareness of contemporary norms of editing and operating standards. It is assumed the necessity of knowledge of a particular industry terminology for successful translation, and also the ability to work with background and supporting literature.

It should be noted that editing of the translation is characterised by two types of options. Firstly, the author edits with the support of the text translator. Secondly, the other person, an editor, checks and improves the translation. The editor should be familiar with the basics of translation in general and especially with practical criticism and translation. He must know a source language to assess the level of excellence on the translation of the original text. The editor should be competent in both of languages (from the original text (Source Text), to text translation (Target Text). The editor work should be based on the following editing stages: initial acquaintance with the text of the document, checking the current material, editing the material (corrections and adjustments).

Editing, editor, source text, target text, text-editing stages.

УДК 81'373.613

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТЕРМІНІВ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ: ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ

С. М. Амеліна, доктор педагогічних наук, професор

М. М. Гузинець, студентка магістратури

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

Розглянуто питання перекладу аграрних термінів з урахуванням їх особливостей, зокрема, структурних і семантичних аспектів. Схарактеризовано лексичні і граматичні труднощі їх перекладу. Констатовано, що труднощі перекладу термінів зумовлені їх багатозначністю, відсутністю у мові перекладу відповідників нових термінів, відмінностями процесу термінотворення в іноземних та українській мовах. Наведено прийоми перекладу аграрної термінології. Вказано, що процес перекладу полягає у максимальному точному підборі еквівалента або ж, якщо еквівалента не існує, в не менш точній його заміні з метою досягнення якомога точного перекладу що відповідає структурі, змісту та логічній послідовності оригіналу.

Термін, структура терміну, еквівалент, прийоми перекладу термінів.

Сільське господарство є чи не найважливішою галуззю економіки, яка забезпечує основи життєдіяльності суспільства. У наш час зростає кількість

зовнішньоекономічних зв'язків і міжнародних контактів, які супроводжуються перекладацькою діяльністю. Тому на особливу увагу заслуговують питання перекладу термінології і фахових текстів у галузі сільського господарства, адже важливо уникнути непорозумінь у такій відповідальній сфері. Зважаючи на це, значної ваги набуває дослідження шляхів досягнення адекватності й еквівалентності при перекладі текстів на аграрну тематику, зокрема, й розгляду структурних, семантичних і стилістичних особливостей аграрних термінів у перекладацькому аспекті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Висвітлення загальних питань проблематики перекладу термінології, які можуть бути застосовані і щодо термінів аграрної галузі, знаходимо у працях таких вітчизняних і зарубіжних дослідників: Л. Андрієнко, Г. Ахманова, О. Богомолова, О. Бондарець, О. Брагіна, В. Дубочинський, Л. Венуті, С. Влахов, В. Карабан, Т.Кияк, Б. Климзо, В. Козловський, В. Комісаров, А. Коралова, В. Коптілов, В. Крагохвил, П. Ньюмарк, Н. Ракіпова, С. Флорін, та ін. Однак, зростання потреби у перекладі спеціалізованих текстів аграрної тематики зумовлює актуальність виявлення особливостей термінології цієї галузі.

Мета дослідження є розгляд структурно-семантичних особливостей перекладу термінів аграрної галузі у перекладацькому аспекті.

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи питання перекладу аграрних термінів, звернемося, насамперед, до визначення поняття «термін». Під терміном розуміють слово або словосполучення, що виражає чітко окреслене поняття певної галузі науки, культури, техніки, мистецтва, суспільно-політичного життя. Конкретний зміст поняття, визначеного терміном, втілюється у логічному та лаконічному визначенню, що окреслює основні ознаки предмета або явища, тобто його сутність і межі [1]. Оскільки використання термінології є характерним для професійної діяльності певного спрямування (у нашому випадку – аграрної), то будемо спиратись на дефініцію Б. Головіна, який тлумачить термін таким чином: «Слово чи словосполучення, що має професійне поняття й застосовується в процесі пізнання та освоєння певного кола об'єктів і відношень між ними – під кутом зору певної професії» [2, с. 7].

Зазначимо, що розвиток усіх сфер життєдіяльності суспільства, а особливо науки та техніки, супроводжується появою численних термінів у різних галузях. Фахова лексика складає значну частину лінгвістичного фонду, тому перекладачі надають особливого значення дослідженню термінів, зокрема, й їх структурно-семантичних особливостей.

На відміну від загальнонавчальної лексики, терміни, які функціонують у межах певного термінологічного поля, є однозначними. Однак, при цьому труднощі при перекладі можуть виникати через явище омонімії, адже одне і те ж слово чи словосполучення може використовуватись як термін у різних галузях виробництва чи знань.

Особливістю перекладу термінів, в тому числі й у аграрній галузі, є те, що для досягнення адекватності необхідно забезпечити ідентичність понять, що виражаються термінами вихідної і цільової мов, тобто зберегти у перекладі

змістову точність вихідних одиниць. Це може бути досягнуто тільки за умов наявності знань із конкретної галузі, до якої належить текст, що перекладається, і правильного розуміння і співвіднесення термінів іноземною мовою і рідною мовою.

Терміни можуть бути багатозначними, що спричиняє труднощі їх перекладу, особливо, коли один и той же термін реалізує різні значення у різних галузях. Визначальним при перекладі багатозначного терміна є контекст. Наприклад, термін *der Zug* може означати і «потяг», і «тяга». І навпаки, «гвинт» - *Schraube, Spindel, Luftschraube*.

У пошуках основних прийомів перекладу термінів більшість дослідників рекомендує орієнтуватись на контекст. Тому при перекладі аграрної літератури важливе значення має взаємодія терміну з контекстом, у якому реалізується його відповідне значення. З огляду на це, звертаємо увагу на запропоновану А. Коваленко етапність перекладу термінів:

- 1) перший етап – з'ясування значення терміну у контексті;
- 2) другий етап – переклад його значення рідною мовою [3].

На нашу думку, терміни аграрної галузі за структурою можна упорядкувати за класифікацією, яку пропонує А. Коваленко:

- прості, які складаються із одного слова (наприклад, *harvest, der Ertrag* – урожай);
- складні, які складаються з двох слів і пишуться разом або через дефіс (наприклад, *agriculture, die Landwirtschaft* – сільське господарство);
- терміни-словосполучення, які складаються з кількох компонентів (наприклад, *arable land* – орна земля, *die Landwirtschaftliche Nutzfläche* – сільськогосподарські угіддя).

Зазначимо, що при перекладі обов'язковим є врахування і семантичних особливостей термінології, зокрема, й аграрної, до яких науковці відносять розбіжності в структурах термінів різних мов (вихідної і цільової); багатозначність термінів; лінгвістичні явища омонімії, синонімії та антонімії; вживання безеквівалентної лексики.

Труднощі перекладу термінів, на думку багатьох дослідників і перекладачів-практиків, зумовлені такими чинниками:

- їх неоднозначністю;
- відсутністю у мові перекладу відповідників нових термінів;
- відмінностями процесу терміноутворення в іноземній та українській мовах.

Зазначимо, що складні терміни у галузевій термінології характеризуються семантико-синтаксичними відношеннями між компонентами. З урахуванням цих відношень усі новостворені складні терміни підрозділяються на означальні, копулятивні і означально-копулятивні. Означальні семантичні відношення між компонентами складних термінів об'єднані однією загальною ознакою: перший компонент уточнює, конкретизує значення другого. На відміну від означальних складних слів в копулятивних словах встановлюється сурядний зв'язок між компонентами. Означально-копулятивне додавання характерно лише для трьох- і більше компонентних термінів.

Найпоширенішими прийомами перекладу термінів є такі:

- Еквівалентний переклад, тобто переклад за допомогою лексичного еквівалента. Еквівалент – стала лексична відповідність, яка повністю співпадає із значенням іншомовного слова-терміна. Терміни, які мають еквіваленти в рідній мові, відіграють важливу роль при перекладі. Вони слугують опорними пунктами у тексті, від них залежить розкриття значень інших слів. Однак пошук еквівалентів у рідній мові для перекладу термінів з іноземної мови ускладнюється тим, що терміни – неоднозначні і в залежності від сфери знань, у якій вони вживаються, мають різні значення та дефініції. Тому далеко не завжди термін перекладається терміном – повним та абсолютним еквівалентом.

Однак частка таких термінів дуже незначна, тому переклад більшості спеціальних галузевих термінів не є простою заміною слова-терміна мовою оригіналу відповідним термінознаком у мові перекладу.

- Транскрипція та транслітерація. Застосування практичної транскрипції та транслітерації як способів відтворення галузевих термінів зумовлено відсутністю відповідних денотатів у мові перекладу та униканням складних описових конструкцій. Наприклад, *limiter, der Limiter* – лімітер (система внесення добрив на кордонах польових угідь).

- Транскодування - політерна чи пофонемна передача вихідної лексичної одиниці за допомогою алфавіту мови перекладу. Наприклад, *laser, der Laser* - лазер.

- Калькування, тобто передача комбінаторного складу слова, коли складові частини слова (морфеми) чи фрази (лексеми) перекладаються відповідними елементами мови перекладу. Цей прийом застосовується при перекладі складних за структурою термінів.

- Графічне відтворення запозичення без будь-яких змін оригінального написання. Здебільшого застосовується для власних імен (часто аббревіатур та акронімів). Наприклад: *DeGeBo* (*Deutsche Gesellschaft für Bodenmechanik*) – Німецьке товариство з механіки ґрунтів, *DEGESCH* (*Deutsche Gesellschaft für Schädlingsbekämpfung*) – Німецьке товариство по боротьбі з сільськогосподарськими шкідниками [6].

- Описовий переклад як спосіб передачі безеквівалентної лексики. Описовий метод перекладу застосовується досить часто, тому що багато англійських та німецьких термінів у галузях, пов'язаних з виробництвом і технікою, зокрема, й у аграрному секторі, не мають еквівалентів в українській мові.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, за своєю структурою аграрні терміни можуть бути простими (однокомпонентними), складними (двокомпонентними), словосполученнями (багатокомпонентними), що зумовлює особливості їх перекладу. Семантика аграрної термінології характеризується наявністю полісемії та омонімії, що може спричинити труднощі при перекладі текстів на аграрну тематику.

Для вирішення перекладацьких труднощів, що виникають у під час перекладу текстів з аграрною термінологією, та досягнення адекватності перекладу необхідним є вивчення термінологічної лексики відповідної галузі з урахуванням її структурних і семантичних особливостей.

Подальші наукові дослідження можуть бути пов'язані із пошуками варіантів перекладу багатозначних термінів у аграрному дискурсі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Ахманова Г. И. Теория и практика английской научной речи / Г. И. Ахманова, О. И. Богомолова. – М. : Изд-во МГУ, 1987. – 240 с.
2. Головин Б. Н. Термин и слово / Б. Н. Головин. – Горький : Изд-во Горьковского ун-та, 1982. – 132 с.
3. Коваленко А. Я. Загальний курс науково-технічного перекладу / А. Я. Коваленко. – 2-е вид., виправл. – Тернопіль : Видавництво Карп'юка, 2004. – 284 с.
4. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. / В. І. Карабан. – Вінниця : Нова книга, 2001. – 303 с.
5. Олійник А.Д. Англо–російсько–український глосарій термінів аграрної екології та екобіотехнології / А. Д. Олійник, Л. Л. Ритікова. – К. : Вид. центр НАУ, 2008. – 960 с.
6. Синягин И.И. (ред.). Немецко-русский сельскохозяйственный словарь. – М. : Русский язык, 1987. – 744 с.
7. Урбанова В. Восьмязычный сельскохозяйственный словарь / В. Урбанова. – 1980. – Т.1. – 1045 с. – Т.2. – 675 с.

References

1. Akhmanova G. I., Bogomolova O. I. Teoriya i praktika anglijskoj nauchnoj rechi. M. : Izd-vo MGU, 1987. – 240 s.
2. Golovin B. N. Termin i slovo / B. N. Golovin. – Gor'kij : Izd-vo Gor'kovskogo un-ta, 1982. – 132 s.
3. Kovalenko A. Y. Zagal'nij kurs naukovu-tekhnichnogo perekladu / A. Y. Kovalenko. – 2-e vid., vipravl. – Ternopil': Vidavnistvo Karp'yuka, 2004. – 284s.
4. Karaban V. I. Pereklad anglijs'koi naukovoi i tekhnichnoi literaturi / V. I. Karaban. – Vinnitsya : Nova kniga, 2001. – 303 s.
5. Olijnik A.D. Anglo–rosijs'ko–ukrains'kij glosarij terminiv agrarnoi ekologii ta ekobiotekhnologii / A. D. Olijnik, L. L. Ritikova. – K. : Vidavnichij tsentr NAU, 2008. – 960 s.
6. Sinyagin I.I. (red.). Nemetsko-russkij sel'skokhozyajstvennyj slovar'. – M. : Russkij yazyk, 1987. – 744 s.
7. Urbanova V. Vos'miyazychnyj sel'skokhozyajstvennyj slovar' / V. Urbanova. – 1980. – Т.1. – 1045 s. – Т.2. – 675 s.

Рассмотрены вопросы перевода аграрных терминов с учетом их особенностей, в частности, структурных и семантических аспектов. Охарактеризованы лексические и грамматические трудности их перевода. Констатировано, что трудности перевода терминов обусловлены их многозначностью, отсутствием в языке перевода соответствий новым терминам, различиями процесса терминообразования в иностранных и украинском языках. Приведены приемы перевода аграрной терминологии. Указано, что процесс перевода заключается в максимально точном подборе эквивалента или, если эквивалента не существует, в не менее точной его замене с целью достижения как можно точного перевода, соответствующего структуре, содержанию и логической последовательности оригинала.

Термин, структура термина, эквивалент, приемы перевода терминов.

The article deals with the definition and current problems of translation difficulties of agricultural terms, in particular structural and semantic aspect.

Agricultural terms may be simple (one-component), complex (two-component), phrases (multi-component). It leads to the characteristics of their translation. The semantics of agricultural terminology is characterized by polysemy and ambiguity that may cause difficulty in translating texts on agricultural issues. To solve the translation problems that arise when translating agricultural texts and achieving adequate translation is necessary to study terminological vocabulary of the industry because of its structural and semantic features.

Lexical and grammatical difficulties of translation are characterized. It is stated that the difficulties of translation of terms due to their polysemy, lack of language translation of the relevant new terms, the differences in the foreign and the Ukrainian languages. It is shown that the process of translation is the most accurate choice of equivalent or, if there is no equivalent, its accurate substitution in order to achieve as much as possible an accurate translation, corresponding to the structure, content and logical sequence of the original.

Term, structure of term, equivalent, methods of translation of terms.